

(1861–1914 рр.) / В. Кульчицький // Питання теорії і практики радянського права. – Випуск 4. – Львів, 1958. – С. 5–19. 39. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914 / К. Левицький. – Львів: 3 друкарні оо. Василян, 1926. – 432 с. 40. Мікула О. Порядок формування, склад і структура Галицького крайового сейму / О. Мікула // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2002. – Випуск 37. – С. 121–125. 41. Мікула О.І. Роль Галицького крайового сейму в розвитку місцевого самоврядування в Галичині / О. І. Мікула // Життя і право. – 2004. – № 9. – С. 24–27. 42. Мокляк Я. Українська молодь в програмі ордену Змертвихвстанців. Дві думки у справі "руського інтернату" у Львові (Валеріан Калінка і Степан Качала) / Я. Мокляк // Південний архів. Історичні науки. – 2002. – Вип. 7. – 400 с. 43. Мудрий М. Галицькі народовці в 60-х роках XIX століття: спроба модернізації української ідеї / М. Мудрий // Молода нація. Альманах. – Київ, 1996. – Вип. 3. – С. 213–219. 44. Пашук В. Товариство "Просвіта" крізь призму "Слова": до історії стосунків українських громадсько-політичних угруповань Галичини (народовців і москвофілів) в др. пол. XIX ст. / В. Пашук. – Л.: Ін-т українознавства НАН України, 1999. – 39 с. 45. Сухий О. Галичина: Між Сходом і Заходом. Нариси історії XIX – початку XX ст. / О. Сухий – Львів. – 1999. – 226 с. 46. ЦДАЛ України, ф. 146, оп. 4, спр. 4483. 47. Центральний державний історичний архів України у м. Львові, ф. 146, оп. 4, спр. 4771. 48. Чорновол І. Українська фракція Галицького крайового сейму 1861–1901. Нарис з історії українського парламентаризму / І. Чорновол. – Львів, 2002. – С. 46.

Петр Вивчарик

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ИДЕИ СТЕПАНА КАЧАЛЫ (ЗА МАТЕРИАЛАМИ ГАЗЕТЫ "ДИЛО" 1880–1881 ГГ.)

На основе восьми статей, опубликованных в 1880, 1881 годах на страницах газеты "Дило", что стали толчком к дальнейшей пропаганде просветительской деятельности охарактеризованы политические идеи о. Степана Качалы. Проанализировано содержание этих статей. Исследованы обсуждения С.Качалой политических, просветительских, социальных и экономических вопросов, роль и значение его публикаций в национально-культурной жизни галицких украинцев.

Ключевые слова: Степан Качала, Галичина, Галицийский сейм, "Дило", политические идеи.

Petro Vivcharyk

POLITICAL IDEAS OF STEPAN KACHALA (ON THE BASE OF THE MATERIALS OF PERIODICAL "DILO" 1880–1881)

The author characterizes politics ideas of Father Stepan Kachala on the basis of eight articles published in 1880 and 1881 on the pages of the periodical "Dilo". They gave impulse to the further propagation of enlightening activity. The content of these editions is analyzed. The discussions by Stepan Kachala of political, educational, social and economic matters role and importance of his publication in the national and cultural life of Halychyna Ukrainians are researched.

Key words: Stepan Kachala, Galicia, Galician Sejm, "Dilo", political ideas.

УДК: 929[Комаров+Франко]:82-6"1880/1910"

Олександр Ладиненко

ТВОРЧІ І ОСОБИСТІ ВЗАЄМИНИ МИХАЙЛА КОМАРОВА ТА ІВАНА ФРАНКА

У статті автор аналізує взаємозв'язки відомого українського бібліографа Михайла Комарова та Івана Франка в контексті українського націєтворення в кінці XIX – на початку XX століть. Розкрито особливості їх співпраці на літературній, видавничій та просвітницькій ниві, а також вплив на єднання українського культурного руху Галичини та Південної України в останній чверті XIX – початку XX століть. У розвідці використано опублікований та архівний епістолярний матеріал, літературознавчих праць діячів, спогади сучасників тощо.

Ключові слова: Михайло Комаров, Іван Франко, Галичина, Одеса, "Зоря".

Проголошення державної незалежності у 1991 р. спричинило підвищену увагу вітчизняної історіографії до проблем українського націєтворення. Одним із наріжних завдань для суспільствознавців стала необхідність аналізу регіональної специфіки українського руху та особливостей його єднання у загальнонаціональну канву. Київська дослідниця Т. Горбань подала погляди суспільно-політичних діячів на процес консолідації українського етносу Наддніпрянської України та Галичини в рамках ідейно-політичного дискурсу початку XX ст. [1]. Дослідження особливостей співпраці національної еліти зазначених регіонів на зламі XX–XIX ст. залишається

актуальним, адже, на думку діаспорного історика І. Лисяка-Рудницького, незважаючи на психологічні труднощі, вона багато в чому визначила загальний характер українського національного руху [2, с. 432–433].

Спробуймо долучитись до попередників і розглянути процес єднання "українського відродження" Галичини та півдня України на прикладі контактів Великого Каменяря і визнаного зачинателя української бібліографії, літературного критика, громадського діяча Михайла Федоровича Комарова (1844–1913 рр.), який основну частину свого життя провів у Одесі (1888–1913 рр.), очолював місцеву українську громаду та "Просвіту". М. Комаров залишив чималу епістолярну спадщину, що зберігається в Одеській національній бібліотеці ім. М. Горького у фонді "Архів Михайла Комарова".

Джерельна база, що висвітлює взаємини І. Франка і М. Комарова (літературно-критичні твори, епістолярна спадщина, спогади сучасників тощо) давно відома і опублікована, проте до сьогодні проблема не отримала акцентованого висвітлення у історичній науці, хоча досить детально розглядалися окремі її аспекти. Зокрема, М. Возняк у 20-х роках ХХ ст. здійснив публікацію листів І. Франка до М. Комарова та проаналізував найважливіші відгуки галицького генія на праці одеського бібліографа [3]. Інший радянський літературознавець М. Гуменюк та сучасна дніпропетровська дослідниця Г. Швидько торкнулися проблеми їх взаємозв'язків в контексті співпраці М. Комарова із галицьким часописом "Зоря", ідейно-політичного аспекту взаємин тощо [4, с. 47; 5, с. 75–79]. Одеський краєзнавець Г. Зленко подав подробиці зустрічі діячів у причорноморському місті у 1909 р. [6].

Діяльність М. Комарова та І. Франка головним чином перетиналася на ниві літературної творчості. М. Комаров, якому належить заслуга видання першого серйозного "Російсько-українського словника" 1893–1898 рр., значну увагу приділяв процесу формування літературної української мови на основі народної фонетики усіх українських територій. Наріжним завданням для бібліографа було ознайомлення наддніпрянців із галицьким діалектом через розповсюдження праць західноукраїнських письменників. Михайло Федорович виступав у ролі активного популяризатора творчості І. Франка в Одесі. Так, критикуючи ідею Б. Грінченка щодо регіональної обмеженості галицької поезії, Великий Каменярь вказував на появу позитивного відгуку у 1890 р. в газеті "Одесский вестник" на казку "Лис Микита", у якій зазначалося, що галицький діалект зрозумілий для більшості українців [7, с. 169]. Автором рецензії, на яку посилався І. Франко, був ні хто інший, як М. Комаров.

У свою чергу, знаходимо низку позитивних відгуків І. Франка на праці одеського українофіла, зокрема – "Бібліографічний покажчик нової української літератури (1798–1883 рр.)", що у 90-х роках ХІХ ст. залишався "одиноким інформаційним засібом для нового українського письменства" [8, с. 345], "Бібліографічний покажчик видань Котляревського...", де також підтримку від Каменяря отримала донька М. Комарова – Галина, як поетеса нової генерації, вірші якої відрізняються "найкращою формою і найбільшою силою чуття" [9, с. 228, 235]. Найбільш розлогою виявилася рецензія І. Франка на роботу М. Комарова "Т. Шевченко в літературі і мистецтві", що побачила світ у 1903 році [10]. Аналізуючи розвиток української літератури за 1892 р., Іван Якович виділив двох одеситів – Петра Ніщинського, перекладача "Антигони" і "Одісеї" і М. Комарова, упорядника двох етнографічних збірок казок та приказок [11, с. 13]. Великий Каменярь зараховував М. Комарова у головні "продуктивні сили українського письменства" разом із І. Нечуй-Левицьким, О. Кониським, В. Александровим, І. Карпенко-Карим, М. Старицьким та Оленою Пчілкою [11, с. 15]. З точки зору великого письменника, М. Комаров належав до когорти передових борців за українське слово вже на початку 90-х років ХІХ ст.

Епістолярні зв'язки М. Комарова та І. Франка, незважаючи на їх скромний обсяг, залишаються важливою квінтесенцією взаємин та відображають особливості співпраці. Усього збереглося 8 одиниць листування між діячами: два приватних епістолярії І. Франка, адресованих одеському культурнику та три особистих листи до нього М. Комарова. Як відомо, певний час у 80-х роках І. Франко редагував народовецьку газету "Діло" та журнал "Зоря", а тому дописи М. Комарова до галицьких видань потрапляли до рук письменника. В архіві І. Франка, що зберігається у Відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, зберігаються два листи М. Комарова до "Зорі", один – в газету "Діло".

Фактографія першого листа М. Комарова до І. Франка [12, арк. 111–113], як співредактора "Діла", дозволяє датувати його 1883 р. У цей час М. Комаров проживав ще у Києві і зазначений епістолярій був другим дописом до друкованого органу народовців, де він пропонував співпрацю "засилати рецензії на українські книжки й звістки з України", перше ж звернення залишилося без відповіді, очевидно у зв'язку зі смертю В. Барвінського. Співробітництво І. Франка в редакції "Діла" (1883–1884) співпадають із періодом зростання інтенсивності публікацій М. Комарова. Виходячи від бібліографії творчості М. Комарова, зібраної радянським дослідником М. Ясинським [13, с. 54–63],

бачимо, що лише у 1883 р. з'явилося щонайменше чотири його замітки в "Ділі": рецензія на збірку поезій романтика Я.Щоголева "Ворскло"[14], розвідки "Український театр" [15], "Про могилу Т. Шевченка" [16], відгук на роботу К.Гамалії "Земля і люди в Росії"[17], і лише три публікації, надруковані у подальшому – в 1885 р. посмертна згадка, присвячена М. Костомарову [18] і досить розлоге дослідження історії цензури в Україні [19] та 1913 р. звітка "Шевченкові дні..." [20].

Подальше зниження активності співпраці М. Комарова із "Ділом", очевидно, пов'язана із забороною цієї газети у Російській імперії. Ще більш плідною виявилася співпраця М. Комарова із часописом "Зоря", де вийшло у світ близько 60 його літературно-критичних заміток, а в середині 80-х років творчий шлях бібліографа тут знову перетнувся із І. Франком.

У 1885–1886 рр. галицькі народовці і радикал І. Франко під тиском київської "Громади" на певний час досягли компромісу – Іван Якович на рік став фактичним редактором журналу "Зоря" [21], а тому два листи М. Комарова осіли у його особистому архіві. Зі змісту епістоляріїв видно, що створені вони орієнтовно навесні і восени 1886 р., коли М. Комаров вже третій рік працював нотарем в Умані. У першому листі йдеться про публікацію серії заміток М. Комарова "Перегляд українських книжок за 1885 рік", автор листа запитував, які галицькі часописи та книжки цензура пропускала у Російську імперію [22, арк. 417–418]. У наступному – крім "Перегляду українських книжок" за 1885 р., М. Комаров сповіщав редакцію про переклад українською мовою оповідання В.Короленка "Ліс шумить", а також вказував на раніше відправлені у Львів твори Д.Мордовцева і Грабини.

Восени 1886 р. І. Франку, як робочому редактору, народовці в подальшій співпраці із "Зорею" відмовили, остерігаючись соціального та політичного радикалізму письменника [23]. У 1888 році М. Комаров закликав нову редакцію "Зорі" не йти на ескалацію конфлікту і припинити ворожнечу із найвидатнішим письменником Галичини [3, с. 29–33]. У цей самий час І. Франко взявся за написання програми нового місячного часопису "Поступ". У пошуках фінансів та співробітників він збирався вдатися за допомогою до Одеси, про що письменник зазначав у листі до свого ідейного учителя М. Драгоманова 24 жовтня 1886 р. [24, с.79]. Він надіслав проспект "Поступу" та заклик до співпраці М. Драгоманову, Б. Познанському, Б. Грінченку та ін. У першому приватному листі до М. Комарова від 26 листопада 1886 р. І. Франко розкривав характер майбутнього видання, що мав би торкатися гострих соціальних та національних проблеми. Просив надсилати рецензії на праці О. Мирного і І. Нечуя-Левицького, історію українського театру [25]. Як відомо, плани видання "Поступу", як і ще одного журналу "Товариш" у 1888 р., залишилися нереалізованими.

У 1889 р. І. Франко став видавцем і редактором серії "Літературно-наукова бібліотека" (1889–1897 рр.). Цим же часом датується перший лист М. Комарова до письменника, у якому одеський бібліограф дякує за першу книгу серії, що містить поему Т.Шевченка "Перебендя" із передмовою І.Франка і просить надіслати йому "Австро-руські споминки" М.Драгоманова та усі наступні видання "Бібліотеки". Окрім того, з'ясовуємо, що І. Франко пропонував М. Комарову опублікувати у серії український переклад "Одисеї" П. Ніщинського, однак пропозиція до адресата не дійшла [26, арк. 649–650]. Співпраця на полі видавництва та розповсюдження українського друкованого слова між М. Комаровим і родиною І. Франка тривала й надалі. У листі, датованому 1891 р. до Ольги Франко (Хоружинської), одесит звітував про продані книги І. Франка "В поті чола", а також про те, що передає їй з чоловіком одеське видання "Колоски"[3, с. 37].

Темі української бібліографії, присвячений і наступний епістолярій М. Комарова до І. Франка, датований 22 вересня 1897 р. [27, арк. 287–290]. Опублікувавши у 1883 році "Бібліографічний покажчик нової української літератури", Михайло Федорович продовжував збирати інформацію із надією видати значно повніший довідник модерної української літератури до ювілею 100-ліття написання "Енеїди" І. Котляревського. У цій справі він звертався до української громадськості Галичини й Наддніпрянщини із проханням повідомляти йому про українські наукові і художні твори, етнографічні праці, вказувати на утиски цензури тощо. Надзвичайно цінним з точки зору збереження історії української літератури був заклик М. Комарова до письменників надавати інформацію біографічного характеру. Здійснити друге видання покажчика нової української літератури та бібліографічного словника українських авторів М. Комаров до кінця життя так і не встиг. Подробиці у справі втраченої праці розкрив літературознавець Г. Зленко [28].

У кінці 90-х років XIX ст. у середовищі української громадськості виникла думка допомогти І. Франку обійняти посаду викладача української літератури у Львівському університеті. Одесити навіть пропонували здійснювати щорічну фінансову допомогу письменнику обсягом у 2 тис. крб., однак влада здійснити задум не дозволила. Натомість, через декілька років у І. Франка з'явилась надія влаштуватися на посаду приват-доцента у Чернівецькому університеті. З проханням надання матеріальної підтримки, письменник звернувся до одеського бібліографа 18 квітня 1900 р., зазначаючи, що "від Вашої відповіді на сей лист мій, високоповажний добродію, буде залежати, чи маю старатися о *veniam legendi* [дозвіл викладати. – авт.] у Чернівцях, чи ні..." [29, арк. 52–54].

М. Комаров повідомив, що одесити, які завжди прихильно ставились до доцентури І. Франка в Львівському університеті, очевидно радо відгукнуться на його ідею, а вже в кінці квітня пообіцяв дати остаточну відповідь [30, арк. 213–215]. Важливий задум, що значно сприяв би поширенню українського руху, в першу чергу в масах молоді, так і не був реалізований.

Чи не єдина особиста зустріч М. Комарова із І. Франком відбулася, на жаль, вже у той час, коли письменник важко захворів і прибув до Одеси із Чернівців у 1909 р., головним чином із метою лікування. Зі спогадів С. Шелухина відомо, що жандарм, довідавшись на станції в Одесі від німецького І. Франка лише те, що той галичанин і українець відвів його до М. Комарова [31]. З метою запобігання розповсюдження пліток про хворого письменника, особисто подав коротку замітку в "Одеський листок" про його приїзд в Одесу із метою лікування та наукової роботи [32, с. 425]. М. Комаров, в будинку якого в Одесі за 25 років гостювали чи не усі представники української культурної еліти, не мав можливості влаштувати хворого письменника у себе вдома, бо не було людини, яка би доглядала за ним. Згідно зі спогадами сучасників, це дуже образило І. Франка. М. Комаров розмістив галицького гостя у готелі "Версаль", звідки хворого письменника після прикрого випадку витурили на вимогу заможних мешканців. У подальшому опіку над І. Франком взяв на себе С. Шелухин і через місяць перебування у причорноморському місті, під наглядом українських діячів, лікарів за освітою, Івана Липи та Івана Луценка здоров'я письменника значно поліпшилося, однак, невідомо чи зустрічався письменник із М. Комаровим.

Творчі зносини М. Комарова та І. Франка розгорталися як на сторінках їх літературно-критичних праць, так і в результаті окремих безпосередніх контактів і стосувалися видавничої справи, розповсюдження української книги, організації роботи періодичних видань тощо. Їх співробітництво є переконливим доказом єднання українського культурного руху Галичини та Південної України в кінці ХІХ – початку ХХ ст., взірцем порозуміння української радикальної соціалістичної інтелігенції, до якої належали М. Драгоманов, І. Франко, М. Павлик та плеяди діячів поміркованого культурницько-просвітницького напрямку, що був представлений у Галичині народовцями, а в Наддніпрянщині київською "Старою Громадою" та такими видатними провідниками національного руху, як В. Антонович, О. Кониський, Б. Грінченко та М. Комаров. Історія взаємин М. Комарова із І. Франком є лише окремим фрагментом міжрегіональних зв'язків української еліти в процесі націєтворення, а чимало творчих та громадських контактів ще потребують подальшого дослідження. У цьому плані, епістолярна спадщина М. Комарова є цінним та не до кінця вивченим джерелом, що здатне значно збагатити історіографію українського руху.

Список використаних джерел

- Горбань Т. Ю. Наддніпрянщина – Галичина: проблема національного єднання в ідейно-політичному дискурсі початку ХХ ст. / Т. Ю. Горбань // Гілея. – К., 2012. – Вип. 63. – С. 34–39.
- Лисяк-Рудницький І. П. Українці в Галичині під австрійським пануванням / І. П. Лисяк-Рудницький // Історичні есе. В 2 т. – Т. 1. – К.: Основи, 1994. – С. 413–450.
- Возняк М. До діяльності Михайла Комарова / М. Возняк // Бібліологічні вісті. – 1927. – № 4. – С. 12–46.
- Гуменюк М. П. Українські бібліографи ХІХ – початку ХХ століття. Нариси про життя та діяльність / М. П. Гуменюк. – К.: Книжкова палата УРСР, 1969. – 182 с.
- Швидько Г. К. Михайло Комаров і Катеринославщина / Г. К. Швидько – Дніпропетровськ, 2011. – С. 75–79.
- Зленко Г. Д. "Сюди прийшов Іван Франко..." / Г. Д. Зленко // Чорноморська комуна. – 21 вересня 1976.
- Франко І. Я. Говоримо на вовка – скажімо і за вовка / І. Я. Франко // Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – Т. 28. – К.: Наукова думка, 1980. – С. 167–175.
- Франко І. Я. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року // Зібрання творів. – Т. 41. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 194–470.
- Франко І. Я. На вічну пам'ять Котляревському / І. Я. Франко // Зібрання творів. – Т. 35. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 227–232.
- Франко І. Я. Т. Шевченко в літературі і мистецтві... / І. Я. Франко // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. – 1904. – Т. 57. – Кн. 1. – С. 31–42.
- Франко І. Я. Наше літературне життя в 1892 році (листи до редакції "Зорі") / І. Я. Франко // Зібрання творів. – Т. 29. – К.: Наукова думка, 1981. – С. 7–22.
- Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 3, спр. 1617, арк. 111–113.
- Ясинський М. І. Михайло Комаров: [монографія] / М. І. Ясинський; [уклад. М. В. Герашенко; Кн. палата України]. – К.: Кн. палата України, 2001. – С. 54–63.
- Михайло К. [Рецензія] // Діло. – 1883. – № 47. Рец. на кн.: Щоголів Я. Ворскло: лірна поезія. – Х., 1883. – 160 с.
- Український театр / [авт. тексту М. Комаров] // Діло. – 1883. – № 117–118.
- Про могилу Т. Шевченка / [авт. тексту М. Комаров] // Діло. – 1883. – № 77, 83.
- Михайло К. [Рецензія] / Михайло К. // Діло. – 1883. – № 110. Рец. на кн.: Гамалія К. Земля і люди в Росії. кн. 1 – 4. – К., 1883. – 16, 8, 16, 24 с.
- К. М. М. Костомаров / К. М. Посмертна згадка // Діло. – 1885. – № 45–46.
- Уманець М. Дещо з історії українського письменства ХІХ в. Записки і спомини з історії цензури на Україні / Уманець М. // Діло. – 1885. – № 15–17, № 21–25, № 27, 29, № 34–35.
- Мищанин Михайло. Шевченкові дні. Одеса, в квітні / Мищанин Михайло // Діло. – 1913. – № 95.
- Грицак Я. Франко і його видавничая діяльність у 1881 – 1886 роках / Я. Грицак. – Режим доступу: journ.lnu.edu.ua/publications/zbirnyk07/Zbirnyk07_Grycak.htm.
- Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 3, спр. 1608, арк. 417–418.
- Дисак Ф. Іван Франко в журналі "Зоря" / А. Дисак. – Режим доступу: URL: http://journ.lnu.edu.ua/publications/zbirnyk07/Zbirnyk07_Dysak.htm.
- Лист Івана Франка до Михайла Драгоманова // Франко І. Зібрання творів. – Т. 49. –

К.: Наукова думка, 1986. – С. 77–79. 25. Відділ рідкісних видань і рукописів Одеської національної наукової бібліотека ім. М. Горького (далі – ОННБ ім. М. Горького), ф. 28, спр. 487, арк. 54–55. 26. ІІ, ф. 3, спр. 1605, арк. 649–650. 27. ІІ, ф. 3, спр. 1623, арк. 287–290. 28. Зленко Г. Де тепер цей словник? / Г. Зленко // Кримська світлиця. – 2002. – 18 січня. – С. 11. 29. ОННБ ім. М. Горького, ф. 28, спр. 487, арк. 52–54. 30. ІІ, ф. 3, спр. 1620, арк. 213–215. 31. Шелухин С. Українство 80-их років і мої зносини з Ів. Франком / С. Шелухин // Літературно-науковий вістник. – 1926. – Т. 40. – Кн. VII–VIII. – С. 272–273. 32. Ніковський А. Франко в Одесі в 1909 р. / А. Ніковський // Спогади про Івана Франка. – Львів: Каменярь, 1997. – С. 425–428.

Александр Ладыненко

ТВОРЧЕСКИЕ И ЛИЧНЫЕ КОНТАКТЫ МИХАИЛА КОМАРОВА И ИВАНА ФРАНКО

Автор в статье анализирует взаимосвязи между известным украинским библиографом Михаилом Комаровым и Иваном Франко в контексте формирования украинской нации в конце XIX – начале XX веков. Раскрыты особенности их сотрудничества в литературной, издательской и просветительской сфере, а также влияние на единение украинского культурнического движения Галичины и Южной Украине в последней четверти XIX – начала XX веков. В исследовании использованы опубликованные и архивные эпистолярные материалы, ряд литературоведческих работ деятелей, воспоминания современников и т.д.

Ключевые слова: Михаил Комаров, Иван Франко, Галичина, Одесса, "Заря".

Oleksandr Ladynenko

CREATIVE AND PERSONAL RELATIONSHIPS OF MIKHAIL KOMAROV AND IVAN FRANKO: THE HISTORY

In the given article the author analyzed the relationship between known Ukrainian bibliographer Mikhail Komarov and Ivan Franko in the context of Ukrainian nation-building the late XIX – early XX centuries. The author revealed features of their cooperation in the literary, publishing and education field, as well as the impact on the unity of Ukrainian cultural movement in Galicia and southern Ukraine in the last quarter of the XIX – early XX centuries. The article draws published and archival epistolary materials, a number of literature review both figures, the memoirs of contemporaries, etc.

Key words: Mykhailo Komarov, Ivan Franko, Galicia, Odessa, "Zorya".

УДК 94(477)03:321.72

Олег Пилипишин

ЗАХИСТ ЮЛІАНОМ РОМАНЧУКОМ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ УКРАЇНЦІВ У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

У статті автор аналізує порушення польською адміністрацією конституційних прав та свобод українців Східної Галичини щодо рівноправного розвитку усіх народів Австро-Угорської імперії. Простежено соціально-економічні та політичні перешкоди, які були фундаментальними національно-політичними та соціально-економічними чинниками розвитку українства у Східній Галичині в кінці XIX – на початку XX ст.

Ключові слова: Юліан Романчук, Східна Галичина, Австро-Угорщина, парламент, законопроект.

Дослідження фактів негативного впливу поляків на розвиток українства у Східній Галичині, умисне перешкоджання соціально-економічному та культурному розвитку українського населення, дозволить з'ясувати причини їх виникнення та шляхи подолання цих проблем українськими депутатами райхсрату, зокрема Юліаном Романчуком.

Актуальність досліджуваної проблематики ґрунтується на тому, що вивчення та врахування історичного досвіду парламентського контролю за діяльністю виконавчих органів влади, дотриманням ними законодавчих актів держави в минулому дасть змогу знайти оптимальні шляхи вирішення проблем, пов'язаних із порушенням демократичних прав і свобод громадян у наш час.

Мета статті – проаналізувати спроби Ю. Романчука законодавчо утвердити рівноправність українців серед народів імперії.

Завдання дослідження – висвітлити, на основі аналізу стенографічних протоколів засідань парламенту, діяльність Ю. Романчука в кінці XIX – на початку XX ст. у законодавчому органі